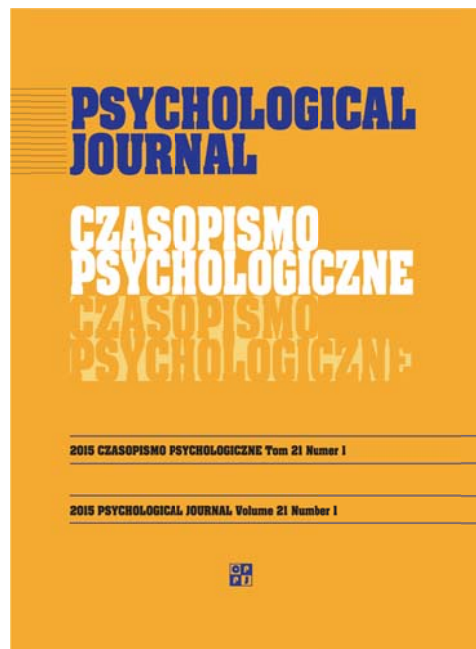

LIST OF ARTICLES IN CZASOPISMO PSYCHOLOGICZNE – PSYCHOLOGICAL JOURNAL (CPPJ)

2015

2015 VOLUME 21 (1)

*Ida Kurcz***7-8 Teoria Profesora Tadeusza Tomaszewskiego po latach. Wprowadzenie**

PROFESSOR TADEUSZ TOMASZEWSKI'S THEORY REVISITED MANY YEARS AFTER ITS. INTRODUCTION

The article presents Professor Tadeusz Tomaszewski's contribution to the development of Polish psychology, with regard to both theory and practice. Professor Tomaszewski was the author of the Theory of Action, which he developed at an early stage of his academic roots: the Lviv-Warsaw School. He was effective at introducing this original theory to his students. This is proved by numerous papers written about the theory as well as books describing the Professor's brilliance in lecturing on it and teaching students. The Professor is less known for his other achievements related to the organization of psychology in Poland. The article points out that it was thanks to him (and Professor Maria Żebrowska) that a course ending in a master's degree in psychology was introduced in 1950.

Key words: Professor Tadeusz Tomaszewski, Theory of Action, the Lviv-Warsaw School, contribution to the development of Polish psychology

W tekście ukazany jest wkład Profesora Tadeusza Tomaszewskiego w rozwój polskiej psychologii, tak w odniesieniu do teorii, jak i praktyki. Profesor Tomaszewski był twórcą Teorii Czynności, którą wywiódł ze swych naukowych korzeni, czyli ze Szkoły Lwowsko-Warszawskiej. Potrafił przekazać tę oryginalną teorię swoim uczniom. Świadczą o tym zbiory tekstów, które na temat tej teorii powstały, a także książki o mistrzostwie Profesora w jej wykładaniu i w kształceniu uczniów. Inne zasługi Profesora są mniej znane, a dotyczą organizacji psychologii w Polsce. Przypomniano, że to dzięki Niemu (oraz Profesor Marii Żebrowskiej) zorganizowane zostały w roku 1950 studia kończące się magisterium z psychologii.

Słowa kluczowe: Profesor Tadeusz Tomaszewski, Teoria Czynności, Szkoła Lwowsko-Warszawska, wkład w rozwój polskiej psychologii

*Zofia Ratajczak***9-18 Aktywność człowieka. Ewolucja poglądów Tadeusza Tomaszewskiego na przedmiot psychologii**

THEORY OF ACTION BY TADEUSZ TOMASZEWSKI. EVOLUTION OF HIS VIEWS ON PSYCHOLOGY AS A SUBJECT

The aim of this article is to demonstrate the evolution of Tadeusz Tomaszewski's views on the human activity as the subject of psychology as a science. The starting point in the discussion is the presentation of the basic concept of this theory, namely "action", published in his fundamental book "Introduction to psychology" (1963). Then, consequently the following changes in his views and systematic integration of the elements in the system published in "Encyclopedia of Psychology" (1998). There are several turning points in this evolution: firstly, the importance of the task in the process of organization of the structure of action. Secondly, the role of the concept of situation, allowing to build the systemic approach to the study of human activity. Thirdly, the concept of subjectivity is introduced. Finally, Tomaszewski underlines the relations between particular elements of situational structure of human behavior and their connections with organization of action, which creates the sort of dynamics of it. The basic idea of the article is that Tomaszewski's views on human activity were the subject of constant changes and at the same time were stable and preserved. The core issue in the evolution of Tomaszewski's views was the fact, that the basic concept, namely "action", was transformed and put in a broader context, and due to that, served as a tool not only to describe, but also to explain the human activity.

Key words: activity, task, situation, action, subjectivity

W artykule przedstawiono poglądy Tadeusza Tomaszewskiego na temat psychologii jako nauki na przestrzeni całego jego życia naukowego. Punktem wyjścia jest stanowisko przedstawione we „Wstępie do psychologii” (1963), kolejne etapy zmian i uzupełnień, aż do

syntetycznego opracowania hasła „Czynności” w Encyklopedii psychologii (1998). Główne momenty zwrotne to pokazanie roli zadań w podejmowanej aktywności, a następnie znaczenia systemowego konstruktów, jakim jest pojęcie sytuacji. W ostatniej wersji przedstawiono systemowe ujęcie, pokazując powiązania poszczególnych elementów struktury sytuacji człowieka aktywnego i jej związków z organizacją czynności, co pozwala odsłonić dynamikę działania człowieka. Myślą przewodnią artykułu jest teza o istnieniu zmienności poglądów na jego aktywność przy jednoczesnym zachowaniu podstawowych przekonania na naturę człowieka. Istotą ewolucji poglądów w tym zakresie jest stopniowa ich przemiana w traktowaniu samego pojęcia czynności i umieszczenia go w szerszym kontekście teoretycznym, jako narzędzia nie tylko opisu zachowania, lecz także jego wyjaśniania.

Słowa kluczowe: aktywność, zadanie, sytuacja, czynność, podmiotowość

Janusz Reykowski

19-25 **O dwóch rodzajach motywacyjnych mechanizmów. Koncepcja psychologii według Tadeusza Tomaszewskiego**
ABOUT TWO KINDS OF THE MOTIVATIONAL MECHANISMS. THE CONCEPT OF PSYCHOLOGY ACCORDING TO TADEUSZ TOMASZEWSKI

In his fundamental work “Introduction to Psychology” (1963) Professor Tomaszewski introduced an important differentiation of two basic motivational mechanisms, needs and tasks. This differentiation points to the fact that human goal oriented activity can be controlled by motives, which do not originate in self-interest. This thesis has had important bearings in the sphere of economic activities. According to the common belief the great success of market economy is due to the interface between productivity and self-interest. However, one can argue that in various areas of the market system this interface does not work – self interests may direct behavior to goals that have nothing to do with productivity and the improvement of social life. But the productive activities can also have an intrinsic value. It means that their goals are based on personal standards and are important for themselves. These personal standards are the sources of intrinsic motivation. The extrinsic (self-interest) and intrinsic motives can co-exist with each other within the same goal-system. If the self-interest becomes very strong it is likely to trump all other concerns.

Key words: intrinsic motivation, own business, need subjectivity, task motivation, productive activity, system me

W swoim fundamentalnym dziele „Wstęp do psychologii” (1963) profesor Tomaszewski dokonał ważnego rozróżnienia dwóch podstawowych mechanizmów motywacyjnych, które określił jako potrzeby i zadania. Rozróżnienie to zwraca uwagę na fakt, iż działalność człowieka może być podporządkowana celom, które nie mają odniesienia do osobistych interesów jednostki. Rozróżnienie to nabiera szczególnej wagi w sferze działalności ekonomicznej. Według rozpowszechnionego mniemania sukces gospodarki rynkowej okazał się możliwy dzięki temu, że zapewnia ona mocne sprzężenie osobistego interesu z produktywnością. Wszakże w różnych obszarach działalności rynkowej owo sprzężenie okazuje się zawodne. Są jednak powody by sądzić, że w działalności produktywnej istotną rolę może odgrywać t.zw. motywacja wewnętrzna. Jest to motywacja, która ukierunkowuje działania człowieka na cele wyznaczone przez przyjęte przez niego standardy. Motywacja pobudzana przez własny interes i motywacja wewnętrzna mogą współdziałać w ramach tego samego systemu celów. Ale silne pobudzenie własnego interesu może hamować czy eliminować motywację wewnętrzną.

Słowa kluczowe: motywacja wewnętrzna, własny interes, potrzeba podmiotowości, motywacja zadaniowa, działalności produktywnej, system ja

Barbara Bokus, Mikołaj Hernik

27-32 **Pojęcie ZAMIARU z perspektywy badań nad rozwojem poznawczym**
THE NOTION OF INTENTION FROM THE PERSPECTIVE OF COGNITIVE DEVELOPMENT

In Tadeusz Tomaszewski’s theory of action, intention is a notion essential for distinguishing between the goal and effect of an action and between the program of an action and an actual action. It includes two anticipated components: the goal and program of an action. Tomaszewski did not deal with cognitive changes in the representation of the notion of intention. By showing the notion of intention from the perspective of theory of mind and communicative intent, we want to share some data from studies on children’s representation of intention (Study 1) and on promises based on intention (Study 2). With the help of Searle’s deviant causal chain procedure, we trace how preschool children handle assessing intentions/promises (whether they were fulfilled or not) when the final status (effect) corresponds to the goal (the desire has been met) but this is achieved through a different causal force than the actions of the character in a story.

Key words: theory of action, intention, promise, deviant causal chain, theory of mind, communicative intent

W teorii czynności Tadeusza Tomaszewskiego zamiar jest pojęciem nieodzownym dla odróżnienia celu i wyniku czynności oraz programu czynności i rzeczywistej czynności. Obejmuje dwa składniki antycypowane: cel i program czynności. Profesor Tomaszewski nie zajmował się zmianami rozwojowymi w reprezentacji pojęcia zamiaru. Ukazując pojęcie zamiaru z perspektywy potocznej teorii umysłu i intencji komunikacyjnej, chcemy podzielić się z Czytelnikiem danymi z badań na temat dziecięcej reprezentacji zamiaru (Badanie 1) oraz obietnicy, której podłożem jest zamiar (Badanie 2). Sięgając do zaproponowanej przez Searle’a procedury zaburzonego łańcucha przyczynowego (*deviant causal chain*), śledzimy, jak dzieci w wieku przedszkolnym radzą sobie z oceną zamiaru/obietnicy (czy były one spełnione, czy nie), gdy stan końcowy (wynik) odpowiada celowi (pragnienie zostało zrealizowane), ale zostało to osiągnięte dzięki działaniu innej siły sprawczej niż w efekcie czynności bohatera.

Słowa kluczowe: teoria czynności, zamiar, obietnica, zaburzony łańcuch przyczynowy (*deviant causal chain*), teoria umysłu, intencja komunikacyjna.

Wiesław Łukaszewski

33-38 **Koncepcje sytuacji trudnych: krok naprzód, czy krok wstecz?**
CONCEPT OF DIFFICULT SITUATIONS: STEP FORWARD OR STEP BACK?

Fifty years ago, as part of his theory of action, Tadeusz Tomaszewski outlined the concept of normal situations and difficult situations. In this concept, a situation’s normalcy or difficulty is defined by the task quality, the characteristics of existing conditions and an individual’s capabilities. The present paper juxtaposes Tomaszewski’s theories with Stevan Hobfoll and Roy Baumeister’s concept of resources. The most important weakness of the latter concept is that it locates the causes of difficulty almost exclusively among the qualities of the self. Another weakness stems from ignoring the role of anticipation in regulating relations between human beings and their environment.

Key words: theory of action, normal situation, difficult situation, Hobfoll and Baumeister’s concept of resources

Pięćdziesiąt lat temu Tadeusz Tomaszewski w ramach teorii czynności przedstawił koncepcję sytuacji normalnych i sytuacji trudnych. Normalność lub trudność sytuacji – w myśl tej koncepcji wyznaczana jest przez jakość zadań, charakterystykę panujących warunków i posiadane przez jednostkę możliwości. W artykule zestawiono teorie Tomaszewskiego z koncepcjami zasobowymi Stevana Hobfolla i

Roya Baumeistera. Najważniejsza słabość koncepcji zasobowych polega na lokalizowaniu przyczyn trudności prawie wyłącznie we właściwościach Ja. Inna słabość wynika z pominięcia roli antycypacji w regulacji stosunków między człowiekiem i jego otoczeniem.

Słowa kluczowe: teoria działania, sytuacja normalna, sytuacja trudna, pojęcie zasobów Hobfolla i Baumeistera

Maria Materska

39-43 **Pojęcie czynności odnalezione: w przebraniu, między wierszami, w domyśle, na marginesie ...**

THE NOTION OF ACTIONS DISCOVERED: IN DISGUISE, BETWEEN THE LINES, IMPLIED, BY THE WAY...

The theory of action published more than 50 years ago plays an inspiring and ordering role in some areas of psychological research to this day. Hundreds of posts can be found online containing its summaries, selected excerpts, and other materials suggesting that it is doing quite well, domestically. Internationally, it is barely recognized, like many other theories of "its age". It never established itself in the world, but on the other hand it was never completely pushed to the sidelines. This is because it is a part of psychology, a discipline with a varied structure and thus different paces of development of its different fields. The grounds for this opinion are presented in the paper.

Key words: action, action structure, action result, self-regulation, unit of behavior, behavior organization levels: reactive and intentional, molecular and molar

Teoria czynności opublikowana przeszło 50 lat temu, spełnia do dziś w niektórych obszarach badań psychologicznych funkcję inspirującą oraz porządkującą. W Internecie można spotkać setki wpisów zawierających jej podsumowania, wybrane fragmenty i inne materiały, z których wynika, że na rynku krajowym ma się całkiem dobrze. Na zagranicznym jest ledwie rozpoznawalna, jak wiele innych teorii w „jej wieku”. Nie zawojowała świata, ale też nie została całkowicie zepchnięta na boczny tor. Stało się tak, ponieważ jest częścią psychologii, która ma niejednorodną strukturę i wynikające stąd nierównomierne tempo rozwoju. Uzasadnienie tego stanowiska przedstawiam w artykule.

Słowa kluczowe: czynność, struktura czynności, wynik czynności, samoregulacja, jednostka zachowania, poziomy organizacji zachowania: reaktywny i celowy, molekularny i molarny.

Barbara Harwas-Napierała

47-52 **Dojrzałość osobowa dorosłych jako czynnik chroniący rodzinę**

PERSONAL MATURITY OF ADULTS AS A FAMILY PROTECTING FACTOR

The paper presents the role of personal maturity of adult members of family as a factor determining family well-being. The goals are following: 1) to show how personal maturity is defined in psychological research; 2) to indicate the significant role of personal maturity in the development of proper structure and functioning of family; 3) to present how personal maturity is protecting family from bad influences from outside world. Also some possibilities of building personal maturity in nowadays world are mentioned.

Key words: personal maturity, family well-being, responsibility, protection of family

Celem opracowania jest ukazanie roli dojrzałości osobowej jako czynnika determinującego dobrostan (pomyślność) rodziny, rozumiany jako zdrowie rodziny w perspektywie psychologicznej. Taka perspektywa uwzględniana jest przez badaczy problematyki związanej z rodziną (Barnhill, 1979; Praszkiec, 1992; Rostowska, 2003; Harwas-Napierała, 2012). Poniżej zostaną omówione następujące kwestie: sposoby ujmowania dojrzałości osobowej, jej rola w kształtowaniu dobrostanu rodziny oraz warunki osiągnięcia dojrzałości osobowej w nawiązaniu do zmian zachodzących we współczesnym świecie.

Maria Rozwadowska

53-63 **Kto rządzi we współczesnych bliskich związkach? Ocena decyzyjności partnerów w różnych sferach wspólnego życia**

WHO RULES IN CONTEMPORARY CLOSE RELATIONSHIPS? AN EVALUATION OF PARTNER'S DECISION-MAKING IN VARIOUS SPHERES OF LIVING TOGETHER

This work raises the question of dominance and interpersonal submission in close relationships. Two similar studies were conducted in which a proprietary questionnaire was used measuring decision-making in various spheres of living together with a partner. The second study was additionally supplemented by possible moderators and mediators of these dependencies, such as: age, relationship satisfaction and length of the relationship. The results have shown that men and women differed in their perceptions and preferences regarding the dominant behavior of their partners. Women claimed that in their current relationship there is full equality in decision-making, while men believed that they dominated in their relationship. In the first study, women wanted to have a dominant partner in an ideal and steady relationship, while a submissive partner in an ideal, yet short-lived relationship. In the second study, women awaited submission of a partner in both a short-lived and steady relationship. Men, as confirmed by the results of the first and second study, wanted to dominate in both ideal, steady and short-lived relationships. These studies are the first in Poland to address the problem of collective decision-making. They are to show what Polish contemporary couples think of power in their relationships. These analysis partially confirmed the results of western researchers, but also in a novel way showed the changing trends.

Key words: close relationships, dominance, submission, decision-making

Niniejsza praca porusza zagadnienie dominacji oraz uległości interpersonalnej w bliskich związkach. Przeprowadzono dwa analogiczne badania, w których posłużono się autorskim kwestionariuszem mierzącym decyzyjność w różnych sferach wspólnego życia z partnerem. Drugie badanie zostało dodatkowo uzupełnione o ewentualne moderatory i mediatory tych zależności, takie jak: wiek, satysfakcja w związku oraz długość związku. Wyniki pokazały, iż kobiety i mężczyźni różnili się w spostrzeżeniach i preferencjach dotyczących dominujących zachowań swoich partnerów. Kobiety twierdziły, iż w ich obecnym związku istnieje pełna równość decyzyjna, natomiast mężczyźni uważali, że to oni dominują w swoim związku. W badaniu pierwszym kobiety chciały mieć dominującego partnera w związku idealnym stałym, natomiast uległego w idealnym związku przelotnym. W badaniu drugim oczekiwały uległości od partnera zarówno w związku przelotnym jak i stałym. Mężczyźni, co potwierdzają wyniki pierwszego i drugiego badania, chcieli dominować w swoim idealnym związku na stałe oraz w związku przelotnym. Powyższe badania są pierwszymi w Polsce, które poruszają problem wspólnego podejmowania decyzji. Pokazują, co myślą o władzy w swoich związkach współczesne, polskie pary. Analizy częściowo potwierdziły wyniki zachodnich badaczy, ale także w nowatorski sposób pokazały zmieniające się trendy.

Zofia Dołęga, Tomasz Irzyniec

65-72 **Rola kontekstu społecznego w atypowym rozwoju dziewcząt i kobiet z zespołem Turnera**

THE SOCIAL CONTEXT OF THE ATYPICAL DEVELOPMENT OF GIRLS AND WOMEN WITH TURNER SYNDROME

The subject of work was an analysis of the role of social context of atypical development carried out from the perspective of the Urie Bronfenbrenner theory ecological systems. Atypical development refers to the range of problems and disorders assessed from the point of

view of the wider development standards. Atypical development can have a significant variation due to causes and conditions in the framework of individual developmental trajectories: of both favorable and unfavorable, synergistic and dissynergistic, often interacting factors of social context. Psychological development of girls and women with Turner syndrome due to an underlying genetic disorder is evidently disturbed, but also as empirical studies have shown (with the participation of over 300 girls and women with Turner syndrome), heterogeneous and diverse. About how much, is decided not only by the clinical nature of the disorder, but also the environmental context and social development: the popularization of knowledge on the subject, legal arrangements, supporting patients and their families, acceptance on the psychological and sociological diversity conducive to the development of mental activity, and self-realization of girls and women with TS. The contextual factors become particularly important for neuroscience and its practical applications, for example, education based on neuroscience.

Key words: atypical development, social context of development, Turner Syndrome

Przedmiotem pracy jest analiza roli społecznego kontekstu w atypowym rozwoju psychicznym przeprowadzona z perspektywy teorii systemów ekologicznych Urie Bronfenbrennera. Rozwój atypowy odnosi się do spektrum problemów rozwoju psychicznego analizowanego z punktu widzenia szeroko rozumianej normy rozwojowej. Charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem indywidualnych trajektorii rozwojowych ze względu na korzystne i niekorzystne, synergistyczne i dyssynergiczne, często pozostające w interakcji, czynniki kontekstu społecznego. Przykładem są dziewczęta i kobiety z zespołem Turnera. Ich rozwój fizyczny, ze względu na leżącą u jego podłoża chromosomopatię płciową, jest ewidentnie zaburzony. Psychiczny natomiast, jak tego dowodzą przytoczone tu rezultaty kilku wcześniejszych studiów empirycznych z udziałem ponad 300 dziewcząt i kobiet z ZT, różnorodny i niekoniecznie odbiegający od szeroko pojętej rozwojowej normy. Decyduje tu nie tylko kliniczna istota zaburzenia, ale także czynniki kontekstu społecznego, m. in. trafne i szybkie rozpoznanie, postępowanie terapeutyczne, popularyzacja wiedzy na temat ZT, rozwiązania prawne i społeczne wspieranie dotyczące samych chorujących i ich rodzin, społeczna tolerancja i akceptacja psychologicznej różnorodności sprzyjająca aktywności i tendencjom samorealizacyjnym dziewcząt i kobiet z ZT. Uwzględnienie w przebiegu rozwoju psychicznego czynników kontekstowych jest szczególnie ważne z punktu widzenia neuronauki i jej praktycznych zastosowań, np. neurodydaktyki rozwojowej.

Słowa kluczowe: rozwój atypowy, społeczny kontekst rozwoju, zespół Turnera

Anna Warchala, Irena Krupka-Matuszczyk

73-80

Konsekwencje utraty sensu życia

THE CONSEQUENCES OF A LOSS OF MEANING OF LIFE

According to Roy Baumeister's losing a connection between an individual human's life and reality deprives him/her of important sources of meaning and leads to emptiness. Viktor Frankl differentiated two stages of the state associated with a lack of meaning: existential emptiness and existential neurosis. The article presents various coping strategies with a loss of meaning, which are described from a perspective of a deficit of the four needs of meaning and of the existential attitudes. According to Frankl there is a possibility to solve the problem of existential emptiness looking for meaning of life in at least one of three categories of meaning. It is stressed in the final conclusion, where the reason of the present crisis of meaning of life seems to be a loss of basic values and an attachment to social groups makes it easier to regain the meaning of life.

Key words: meaning of life, coping strategies, categories of meaning, value base

Zniszczenie połączenia indywidualnego ludzkiego życia z rzeczywistością pozbawia ważnych źródeł sensu i prowadzi do powstania pustki wg Roya Baumeistera. Viktor Frankl wyodrębnił dwa etapy stanu związanego z brakiem sensu: pustkę egzystencjalną i nerwicę egzystencjalną. W artykule przedstawiono różne strategie radzenia sobie z pustką wynikającą z utraty sensu, które zostały opisane w rozumieniu deficytu czterech potrzeb sensu lub postaw egzystencjalnych. Przedstawiono także sposoby radzenia sobie z pustką egzystencjalną w trzech kategoriach wg Frankla. We wnioskach końcowych podkreślono, że przyczyną obecnego kryzysu sensu w życiu wydaje się być utrata podstawy wartości a odzyskanie sensu może ułatwić przynależność do grup społecznych.

Kluczowe słowa: sens życia, reakcje radzenia sobie, kategorie sensu, podstawa wartości

Aleksander Hauziński

81-96

Preferencje wartości w mapowaniu kariery zawodowej w przestrzeni społecznej

PREFERENCES OF VALUES IN VOCATIONAL CAREER MAPPING IN SOCIAL ENVIRONMENT

This study presents the results of basic value orientations among young adults who are in the process of transition from vocational education to work. The research utilized the Portrait Values Questionnaire (PVQ) by Schwartz as well as certain assumptions of his theory, which is currently one of the most academically and empirically grounded theories of values. Values as the basic orientations underline and influence individual variations of motivations, attitudes and actions. The research was carried out on a total sample of 366 graduating students. The results show the value structure difference in the present situation of the subjects and in the future situation related to a declared country of emigration.

Key words: human values, vocational decisions, career planning, career mapping in social environment

W artykule przedstawiono wyniki badań wartości cenionych przez młodych dorosłych kończących studia i przechodzących z systemu edukacji na rynek pracy. W przeprowadzonych badaniach wykorzystano Portretowy Kwestionariusz Wartości Schwartza, oraz założenia jego teorii która jest obecnie jedną z najlepiej ugruntowanych teoretycznie i empirycznie. Wartości jako podstawowe orientacje kształtują jednostkową motywację, wpływają na postawy i działania. Badania objęły grupę 366 osób kończących studia. Wyniki pokazały różnicę struktury wartości w obecnej sytuacji badanych oraz w przyszłej sytuacji deklarowania wyjazdu do kraju emigracji.

Słowa kluczowe: wartości, decyzje zawodowe, planowanie kariery, mapowanie kariery w przestrzeni preferencji wartości

Augustyn Bańka

97-115

Intencjonalne konstruowanie przyszłości i wyprzedzające realizowanie celów: walidacja Skali Proaktywności Ogólnej

INTENTIONAL CONSTRUCTION OF THE FUTURE AND PREEMPTIVE GOAL REALIZATION: VALIDATION OF THE "GENERAL PROACTIVITY SCALE"

This study reports the development and initial validation of the General Proactivity Scale (GPS). The initial 23 – item version of the GPS was tested on a sample of students ($N=309$) that are about to graduate university. Subjects were asked to evaluate on a 7-point Likert type scale their beliefs concerning the ways of preparation to future goals and challenges through engagement in current actions. On the basis of the EFA the final version of a 19-item General Proactivity Scale was established. In the second study CFA using SEM modeling of three factors model was conducted. The results show satisfactory goodness of fit of tested model of GPS ($RMSA=.56$). The third study realized in

the sample of living university students ($N=152$) verified evidence in favor of convergent validity of the GPS scale in correlational analyses ascertaining the independent relationship of each of the Big Five Personality factors. The fourth study conducted on a different sample of students that are about to graduate university ($N=157$) verified convergent validity of the GPS scale in correlational analyses with three other variables: career indecision, career openness and readiness, and achievement motivation. The data obtained in four of these studies show that constructed scale is reliable and valid for measuring disposition to proactivity as creative adaptation to the future.

Key words: proactivity, creative adaptation, goals construction, scale validation

Artykuł przedstawia rozwój i wstępną walidację Skali Proaktywności Ogólnej (SPO). W badaniu 1. początkowa wersja skali SPO licząca 23 pozycje poddana została testowaniu na próbie $N=309$ studentów kończących studia uniwersyteckie. Osoby badane miały za zadanie wskazać na 7 punktowej skali Likerta swoje przekonania dotyczące sposobów przygotowywania się do celów oraz wyzwań przyszłości poprzez zaangażowanie w działania bieżące w teraźniejszości. Na bazie eksploracyjnej analizy czynnikowej (EFA) ustalona została ostateczna wersja skali SPO licząca 19 pozycji. W badaniu 2. przeprowadzona została confirmacyjna analiza czynnikowa (CFA) trójczynnikowego modelu SPO z wykorzystaniem równań strukturalnych SEM. Uzyskane wyniki świadczą o dobrym dopasowaniu modelu SPO z trzema czynnikami ($RMSA=.56$). W badaniu 3. na próbie $N=152$ studentów kończących studia uniwersyteckie przeprowadzono analizę trafności kryterialnej skali SPO w analizie korelacyjnej z czynnikami Wielkiej Piątki. W badaniu 4. przeprowadzonym na innej grupie $N=157$ studentów kończących studia uniwersyteckie przeanalizowano trafność kryterialną z następującymi zmiennymi: decyzyjnością kariery, otwartością i gotowością do kariery oraz motywacją osiągnięć. Uzyskane w analizie dane wskazują na to, iż skonstruowana skala jest rzetelną i trafną miarą dyspozycji do proaktywności jako kreatywnej adaptacji do przyszłości.

Słowa kluczowe: proaktywność, kreatywna adaptacja, konstruowanie celów, walidacja skali